

*Karolina Grzemna**

Uniwersytet Zielonogórski

(NIE)CODZIENNOŚĆ INNOWACYJNEJ DZIAŁALNOŚCI NAUCZYCIELA

Wstęp

Działalność innowacyjna nauczycieli jest niezwykle istotna we współczesnej edukacji. Obecny świat szybko się rozwija, przekształca, zmienia. Dlatego tak ważna jest owa innowacyjność w działaniach pedagogicznych, aby nie zaburzać równowagi między światem pozaszkolnym a tym wewnątrz murów szkoły. I w tym momencie pojawia się pytanie: czy obecna szkoła nadąży za zmieniającym się współczesnym światem? Odpowiedź nasuwa się bardzo szybko – niestety, nie nadąży. Jednak na uzasadnienie warto przytoczyć kilka argumentów zaczerpniętych zarówno z literatury, jak i obserwacji rzeczywistości we współczesnych szkołach.

Zmiana w oświacie

Zmiany zachodzące w przestrzeni społecznej przyczyniają się do modernizacji oświaty, co jest efektem tworzonych przez nauczycieli innowacji. Zmiany należy przystosować i zaadaptować do obecnej sytuacji szkolnej i zgodnie ze zmieniającymi się oczekiwaniami współczesnego społeczeństwa w odniesieniu do edukacji. Dlatego też – zdaniem Romana Schulza (1980, s. 110) – innowacja jest „sposobem rozwiązania określonego problemu adaptacyjnego”.

Na tej podstawie dostrzegamy zależność zachodzącą między innowacją i adaptacją. Innowacja jako dzieło powstaje na podstawie przyswajania zmian społecznych, jest cyklem, w którym dochodzi do dostrzeżenia kwestii problematycznych, stworzenia projektu zmiany i wszelkich czynności z nim związanych (Schulz 1980, s. 110). Dlatego też innowacja nie jest adaptacją, a jedynie narzędziem do jej realizacji i wcielenia w życie oświatowe.

Już w 1980 r. R. Schulz sprecyzował do dziś aktualne trzy modele koncepcji zmiany, które przenoszą na grunt praktyczny innowacje oświaty. Są to następujące modele:

* Karolina Grzemna – studentka II roku studiów II stopnia Uniwersytetu Zielonogórskiego na kierunku pedagogika, o specjalności edukacja elementarna i wspieranie dzieci w rozwoju zdolności; karolina.grzemna@wp.pl.

1) proces identyfikacji i rozwiązywania problemów; 2) przejście od nauki do praktyki; 3) mechanizm dyfuzji i asymilacji innowacji (Schulz 1980, s. 115-117), które dalej krótko przestudiuję.

Pierwszy z modeli polega na tym, że instytucje szkolne lub nauczyciele sami tworzą innowację, dostrzegają problem, który poprzez nią chcą rozwiązać (Schulz 1980, s. 116). W tym modelu tworzona jest innowacja, która po wcieleniu będzie realizować założone uprzednio cele dotyczące zmiany. Tworzenie innowacji to złożony proces, który składa się z kilku etapów. Pierwszym jest zdobywanie informacji, które będą przydatne podczas projektowania innowacji. Na tej podstawie następuje tworzenie programu zmiany (innowacji). Zdobyte informacje w powyższym etapie są niezbędne do stworzenia założonych działań w praktyce. Wiedza zdobywana jest na wielu obszarach nauki, a następnie jest łączona i konkretyzowana. Podczas tworzenia innowacji nauczyciel określa istotne koncepcje dla swojego dzieła, po czym przenosi ją na grunt praktyczny. Trzecim etapem tego modelu jest zweryfikowanie innowacji, czyli przełożenie jej na grunt praktyczny i ocenienie jej przydatności. Innowacja musi być początkowo przetestowana, zanim zostanie zatwierdzona. Musi zostać określona jej użyteczność na wielu obszarach (Schulz 1994, s. 66-70). Etapem wieńczącym cały powyższy proces tworzenia innowacji jest jej przyswojenie, czyli podjęcie oficjalnej decyzji o jej wdrożeniu i wykorzystywanie w działaniu (Schulz 1994, s. 71; Magda 2000, s. 39).

Kolejnym modelem ukazany przez R. Schulza jest przejście od nauki do zastosowań. Innowacje, które chcemy zastosować, tworzone są poza instytucjami szkolnymi, a do działań praktycznych stosuje się idee i koncepcje będące osiągnięciem nauki, które wykorzystuje się w działaniach pedagogicznych i w zakresie podejmowania decyzji (Schulz 1980, s. 116). Nauka i działania nie mogą bez siebie istnieć. Wszelkie działania praktyczne muszą być poparte wiedzą naukową. Na relację między tymi pojęciami składają się:

- pochodzenie zdobytej wiedzy – źródła, z których korzystano podczas dochodzenia do istotnych informacji;
- zdobyte informacje, na które składają się wszelkie koncepcje, teorie naukowe, wyniki badań naukowych, rzetelne dane, narzędzia i metody przydatne w realizacji innowacji, a także wszelkie nowe pomysły na działania innowacyjne;
- przekaz wiedzy w trakcie wcielania jej w życie – mowa tu o wszelkich źródłach technologicznych (Internet, telewizja, prasa) oraz przekazie na drodze komunikacji międzyludzkiej, poprzez wzajemny przekaz informacji;
- odbiorca zdobytej wiedzy – działania praktyczne;
- efekt uzyskany z przekazu zdobytej wiedzy, czyli jaki jest wynik i co wywołuje przeniesienie wiedzy naukowej na działania praktyczne; granice, między którymi dochodzi do przejścia od nauki do działań praktycznych (Schulz 1994, s. 79-83). Przenoszenie wiedzy na działania praktyczne to niezwykle złożony proces, skła-

da się na niego wiele czynników i etapów, które są istotne dla kształtu przyszłej innowacji.

Ostatnim już modelem jest asymilacja innowacji i mechanizm dyfuzji. Cenne zmiany powstają poza instytucjami oświatowymi. Warto czerpać inspiracje z powstałych już wcześniej pomysłów, gdyż dzięki adaptacji można wpłynąć na naprawę kwestii problematycznych (Schulz 1980, s. 117). Ów proces dyfuzji postrzegany jest w kategorii społecznej, polega na przechodzeniu innowacji w granicach społecznych, czyli jej odbiorców. W przypadku nauczycieli dyfuzja innowacji działa w obrębie systemu szkoły, w jakim pracuje nauczyciel oraz otoczenie pedagogów (Schulz 1994, s. 86-88). Natomiast mechanizm asymilacji innowacji określa własności zachowań twórców innowacji, których nie stworzyli, oraz etapy ich przyswojenia, czyli:

- uświadomienie – świadomość istnienia danej innowacji,
- zainteresowanie – zdobywanie wiedzy o danej innowacji,
- ocena – próba dopasowania innowacji do określonego problemu,
- próba – zastosowanie innowacji na małym obszarze, aby zbadać jej praktyczność,
- przyswojenie – zastosowanie w praktycznym działaniu (Schulz 1994, s. 96-99; Magda 2000, s. 39).

Wymienione wyżej modele zmian pokazują złożoność procesu innowacji. Można zauważyć, że jest to niezwykle rozbudowany proces, który opiera się na wiedzy naukowej. Innowacja nie może być impulsem, a świadomym, przemyślanym planem, który zainicjuje lepszą zmianę w obrębie oświaty czy szkoły.

Potrzeba innowacji

Innowacje są potrzebne w systemie oświatowym. Należy wyeliminować to, co stare i nieprzydatne w edukacji, a zastąpić nowym świeżym spojrzeniem. Innowacja jest przyszłością zarówno dla szkoły, jak i dla samych uczniów, którzy w nawiązaniu do dzisiejszych czasów potrzebują nowości, innowacyjności, nie tylko w obrębie technologicznym, ale również metodologicznym i dydaktycznym. Wielu nauczycieli powiela stare metody sprzed kilkunastu, a nawet kilkudziesięciu lat. Jedyne, co się zmienia, to podręczniki, natomiast realizacja treści programowych pozostaje bez zmian. Oświata nie może tkwić w marazmie, który usypia i nudzi, a nie pobudza do kreatywności, pomysłowości i twórczego myślenia uczniów i nauczycieli (Klus-Stańska, Nowicka 2014; Magda-Adamowicz 2015, s. 10).

Unowocześnianie kształcenia prowadzi do przekazywania wiedzy uczniom, oddziałuje również na wszystkie ich zmysły, które są pobudzane do przyswojenia danych treści. Takie unowocześnione kształcenie rozwija ważne dla zdobywania wiedzy cechy osobowości uczniów, ich zainteresowania. Krytykowany jest również obecny system klasowo-lekcyjny, w którym nauczyciel skupia się na całej klasie, a nie na jednostce.

Ponadto szkoły nie rozwijają zainteresowań uczniów poprzez swoją pracę dydaktyczną (Klus-Stańska, Szczepkowska-Pustkowska 2009; Magda-Adamowicz 2012, s. 142). Przez to treści są generalizowane, często upraszczane, aby były dopasowane do ogółu, bez względu na zdolniejszych uczniów, dla których dany materiał jest zwyczajnie zbyt banalny i nudny. Problem jest wciąż aktualny i ponadczasowy, co wskazuje, że w tej kwestii w polskim szkolnictwie nic się nie zmienia.

Istotna jest również praca w grupach. Dziecko jest w grupie mu najbliższej, przez co może bardziej się otworzyć. Dzięki temu rozwijane są również umiejętności społeczne, współpraca, wzajemne wysuwanie pomysłów.

Szkoła może być nudna dla uczniów, głównie ze względu na łatwiejszy dostęp do różnych źródeł wiedzy. Obecnie uczniowie sięgają po nową wiedzę do prasy, telewizji, Internetu, a szkoła i nauczyciele przestali być autorytetem w tej kwestii, nie są postrzegani już jako główne źródło wiedzy. Dlatego istotny jest postęp technologiczny szkolnictwa, dzięki któremu szkoła jako źródło wiedzy nie straci na wartości, a uatrakcyjni i unowocześni metody nauczania i zdobywania wiedzy przez uczniów.

Istotnym problemem jest również motywacja do nauki, której niestety współczesnym uczniom brakuje. Dlatego warto wprowadzić zmiany w tej kwestii. Najbardziej motywuje nowość, coś interesującego, co zachęci do odkrywania i pogłębiania wiedzy. Ważne jest, aby uczeń nie miał wszystkiego podanego na tacy, a odkrywał, tworzył, poszukiwał (Klus-Stańska, Szczepkowska-Pustkowska 2009). Przez to uczeń będzie miał aktywny stosunek do nauki, będzie pobudzony intelektualnie, nie ulegnie stagnacji i zniechęceniu. Do nauki tym bardziej nie motywuje system oceniania. Uczniowie nie otrzymują informacji zwrotnej. Wiedzą jedynie, na jakim poziomie opanowali dany materiał (Rusakowska 1986, s. 17). A jeśli już, to uczą się dla ocen, pod klucze i schematy, bez racjonalizowania zdobytej wiedzy (Klus-Stańska, Szczepkowska-Pustkowska 2009; Magda-Adamowicz 2013, s. 8).

Coraz powszechniejszy jest również problem egzaminów, które nie odzwierciedlają prawdziwej wiedzy. Budzą stres i schematyczność w nauce pod klucz odpowiedzi. A testowy wymiar egzaminów i sprawdzianów nie pozwala na wykazanie się wiedzą ani umiejętnością. Nie znając poprawnego wyniku, uczeń udziela odpowiedzi losowo (Klus-Stańska, Szczepkowska-Pustkowska 2009; Magda-Adamowicz 2013).

W ciągu lat praktycznie nic nie uległo przemianie. Za przykład może posłużyć to, że nauczyciele wykorzystują metodę Marii Montessori, licząc już ponad 65 lat, lub techniki C. Freineta licząc 53 lata. Obecna szkoła potrzebuje zmian. Problemy wciąż są te same, funkcjonowanie szkół również. Dlatego przemiany są potrzebne w obrębie całej oświaty, a nie danej szkoły. Niektóre placówki wyłamują się w swoim działaniu, wprowadzają zmiany w swojej pracy. Jednak dużo szkół jest poddanych tradycji i schematyzmowi, który w żaden sposób nie ułatwia zdobywania wiedzy ani rozwijania zainteresowań przez uczniów (Magda 2000; Magda-Adamowicz 2015, s. 7).

Innowacja a tworczość

Wszelkie przejawy aktywności nauczycielskiej są niezwykle istotne i cenione w społeczeństwie pedagogicznym. Każda taka aktywność w dużym stopniu oddziałuje na ucznia, jego postawę czy osobisty odbiór działalności nauczycielskiej. Nauczyciel jest postrzegany jako aktywny; działacz na tle szkoły; wyróżniający się wśród tłumu; który chce robić coś ponad to, co jest jego obowiązkiem. Czytając te słowa, można wywnioskować – nauczyciel twórczy, ale czy taki istnieje? Czy często można spotkać takich pedagogów, którzy poświęcają swój czas, by wnieść coś nowego dla szkoły i uczniów? Są to jednostki. Nauczyciel innowacyjny jest rzadkością. Na tym etapie zagłębię się w istotę twórczości i innowacji. Czy jest między nimi jakaś różnica? Czy są to dwa odrębne słowa, które żyją swoim życiem? Daniela Rusakowska określiła innowacje jako „zmiany [...], przyczyniające się do rozwoju” (Rusakowska 1986, s. 8). Dlatego tak ważne jest, aby innowacja była czymś nowym, co uwidoczni się w danym rozwoju. Jest więc ona odpowiedzią na zapotrzebowanie społeczeństwa na rozwój równoległy z rozwojem świata (Schulz 1980, s. 108). Definicja ta wskazuje na rozwój technologiczny, który z biegiem lat ciągle się unowocześnia i zmienia. Jako że mowa o innowacjach nauczycielskich, warto przytoczyć również definicję Wincentego Okonia, która określa innowację pedagogiczną jako „zmiianę struktury systemu szkolnego (dydaktycznego, wychowawczego) jako całości lub struktury ważnych jego składników – w celu wprowadzenia ulepszeń o charakterze wymiernym” (Okoń 2001, s. 138). W tej definicji innowacja jawi się jako reforma całokształtu oświaty i zmian w obrębie metod nauczania oraz metod wychowawczych zmieniających relacje z uczniami. Innowacja może dotyczyć również zmian w funkcjonowaniu szkoły.

Według definicji Zbigniewa Pietrasińskiego „innowacje są to zmiany celowo wprowadzone przez człowieka [...], które polegają na zastępowaniu dotychczasowych stanów rzeczy innymi, ocenianymi dodatnio w świetle określonych kryteriów i składającymi się w sumie na postęp” (Pietrasiński 1970, s. 9). Według niej innowacje tworzą coś nowego, lepszego, poszerzającego perspektywy i udoskonalają to, co jest.

Innowacje pedagogiczne nierozzerwalnie łączą się z twórczością pedagogiczną, która jest procesem, poprzez który powstają nowe i oryginalne dzieła, wartościowe dla społeczeństwa (Okoń 1998, s. 414). Dlatego też nauczyciel tworzy z myślą o uczniach, innych pedagogach, aby dane dzieło było dla nich cenne pod względem merytorycznym i naukowym, aby ułatwić im zdobywanie wiedzy i pokazać nowe perspektywy pracy i nauki. Edward Nęcka (2002, s. 12-15) mówi o twórczości jako cesze wytworu, który powinien być postrzegany jako nowy i wartościowy. Owa wartość widziana jest w czterech kategoriach: poznawczej (tworzenie nowych idei i koncepcji z punktu widzenia nauki), estetycznej (potrzeba dostrzegania piękna, nierozzerwalnie związana z aktywnością artystów czy pisarzy), pragmatycznej (dostosowanie do potrzeb obec-

nego społeczeństwa, związane z postępowaniem technologicznym, który ułatwia funkcjonowanie ludziom w dzisiejszych czasach), etycznej (potrzeba szerzenia dobra, która uwidacznia się w powstawaniu nowych instytucji charytatywnych czy fundacji). Podsumowując, twórczy wytwór może mieć różne pochodzenie, niekoniecznie musi to być namacalna rzecz, istotne jest tu pojęcie nowości i wartościowości, które odróżnia dany wytwór od innych.

Twórczość widziana jest również jako cecha osobowości, która sprawia, że dana osoba jest zdolna do tworzenia nowych i wartościowych dzieł. W tym rozumieniu twórczości wyodrębniono dwa podejścia. Podejście elitarne zakłada, że twórczość jest cechą należącą jedynie do artystów, twórców nowych, niepowtarzalnych dzieł, mających duże znaczenie kulturowe i naukowe w społeczeństwie, które są znane i oceniane przez szersze grono. Z kolei podejście egalitarne zakłada, że twórczość może być tożsama z każdym człowiekiem. Twórczość występuje tu na równi z innymi cechami posiadanymi przez ludzi (Nęcka 2002, s. 19). Z racji rozumienia obu tych pojęć można wywnioskować, że podejście egalitarne jest najbliższe twórczości pedagogicznej nauczycieli. Twórczość nauczycielska nie jest tworzona na tak dużą skalę, a dzieła te nie są w tak dużym stopniu dostrzegane przez ogół społeczeństwa. Tego typu twórczość „ograniczono tylko do twórczości w procesie dydaktycznym, wychowawczym i opiekuńczym wobec uczniów na lekcjach i zajęciach pozalekcyjnych, a której efektem są innowacje”, czyli jest postrzegana głównie w zakresie działań pedagogicznych i nie wychodzi poza ich obręb (Magda-Adamowicz 2015, s. 102).

Współcześnie, mówiąc o twórczości pedagogicznej nauczycieli, bierzemy pod uwagę aspekty podmiotowe, tj. „cechy osobowości, proces i dzieło tworu oraz wartość i styl życia” (Magda-Adamowicz 2015, s. 13), a także środowiskowe uwarunkowania (Magda-Adamowicz 2012; 2015, s. 13).

Twórczość nie jest pojęciem jednoznacznym. Postrzegana jest w różnych kategoriach. Dzięki temu łatwiej można zrozumieć jej istotę i sens dla innowacji, która jest wytworem twórczości i powinna posiadać takie cechy, jakie przypisane są dla twórczego dzieła. Innowacja nie mogłaby powstać, gdyby nie twórczość, która napędza pomysły do jej wytworzenia. Każda zmiana to chęć rozwiązania problemu, która jest przejawem twórczego i nieszablonowego myślenia (Magda-Adamowicz 2013).

Uwarunkowania działalności innowacyjnej

Obecnie na podjęcie działalności innowacyjnej przez nauczyciela wpływa wiele czynników. Można wyróżnić te, które są zakorzenione wewnątrz środowiska szkolnego (w którym nauczyciel pracuje), jak i te pozaszkolne, warunkujące funkcjonowanie szkoły.

Uwarunkowania działalności innowacyjnej jednoznacznie pokazują, że jest zarówno wiele czynników hamujących, jak i napędzających działania twórcze nauczy-

ciela. Jednak niepodważalna jest teza, że innowacje są potrzebne, ich celowość skupia się wokół zmian organizacyjnych w obrębie funkcjonowania szkoły, dydaktycznych i metodycznych w zakresie sposobów pracy z uczniami i przekazywania im potrzebnej wiedzy (Schulz 1994, s. 139).

Pierwszy z czynników wprowadzania innowacji to pomoc uczniom w radzeniu sobie z porażkami, a także pomniejszanie ich nasilenia w życiu dziecka. Ważne w tym jest poprawienie ich wyników w nauce poprzez wykorzystanie nowych metod oraz środków dydaktycznych, które usprawnią zdobywanie wiedzy (Jezińska-Wiejak 1985, s. 27). Niestety w tej kwestii nauczyciele przejawiają opór, który jest spowodowany przyzwyczajeniem do dotychczasowych metod pracy, których nie chcą zmieniać, gdyż według nich sprawdziły się w ciągu lat (Schulz 1980, s. 183).

Istotną kwestią jest również staż pracy w zawodzie i związane z tym doświadczenie pedagoga. Nauczyciele z krótkim stażem wykazują się nieco większym zaangażowaniem twórczym, być może przez to, że są jeszcze pełni entuzjazmu, chcą pokazać się w jak najlepszym świetle. Wykazują się dużo większą chęcią do zachowań twórczych niż nauczyciele z dużym stażem, którzy raczej czują wypalenie i brak chęci. Ważna jest również satysfakcja z pracy i wykonywanego zawodu nauczyciela. Osoba taka chętniej podejmuje różne działania zarówno te twórcze, jak i innowacyjne, gdyż zwyczajnie sprawia jej to przyjemność i radość (Schulz 1989, s. 179). Niestety jest coraz więcej nauczycieli, którzy nie wykazują się zaangażowaniem w swoją pracę, aby była ona na wysokim poziomie. Często uwidacznia się to w braku organizacji swojej pracy zarówno z dziećmi, jak i na poziomie planowania procesu edukacji, co przekłada się na wszelkie działania twórcze, które są przez to na niskim poziomie (Polak 1997, s. 45).

Okazuje się również, że niezwykle motywujące są przejawy wszelkiego nadzoru nad funkcjonowaniem szkół. Nauczyciel chce pokazać się w jak najlepszym świetle podczas tego typu kontroli, ceni sobie opinię kogoś innego na temat swojego nowatorstwa. Większość nauczycieli traktuje to jako punkt i impuls do samorozwoju (Barański 1986, s. 43). Niestety często jest to również forma presji i nie ma nic wspólnego z samodzielną twórczością pedagogiczną, która nie powinna być wymuszona. Wszelkie twórcze działania powinny być samodzielnie podjętą decyzją, wynikającą z chęci sprawdzenia siebie i swoich możliwości w sytuacjach zadaniowych.

Sprawowanie władzy przez dyrektora odgrywa również niezwykle ważną rolę. Styl, w jakim dyrektor zarządza placówką, może przenosić się na działania twórcze nauczycieli, ich motywację do lepszej i owocnej pracy. Ważne, aby żaden ze stylów rządzenia nie był dominujący, ponieważ zbyt autokratyczny może budzić strach i zniechęcenie, a przesadnie liberalny może spowodować lekceważenie swoich obowiązków i brak zaangażowania nie tylko we wszelkie działania twórcze, ale również wszelkie działania edukacyjne względem uczniów. Istotne jest stwarzanie przez dyrektora optymalnych warunków do rozwoju i postawy twórczej, która będzie rozwijać nauczyciela, a nie pro-

wadzić do stagnacji zawodowej i intelektualnej (Barański 1986, s. 39-41). Ważne jest również środowisko nauczycielskie w danej szkole. Czy współpracownicy to raczej osoby motywujące do twórczości, czy wywołujące stagnację i brak chęci rozwoju. Zespół nauczycielski ma duży wpływ w przypadku charakteru relacji ze współpracownikami, wartości, jakie panują między nimi. Osoby, które wchodzi w skład nauczycielskiej grupy, mogą wywierać znaczący wpływ na pozostałych nauczycieli. Może to wynikać z roli przywódczej osoby w tym gronie, która poprzez swe słowa i działania będzie nagabywać do zaangażowania bądź też jego braku (Schulz 1989, s. 182-183).

Uwarunkowania działań innowacyjnych ogniskują się wokół osoby nauczyciela, jego środowiska pracy oraz działań względem uczniów. Ważny jest samorozwój nauczyciela, jego motywacje do działań twórczych i oddziaływanie najbliższego środowiska na aktywność twórczą. Duże znaczenie mają tu formy motywowania pedagoga, ale też jego chęć zmiany. Szansą jest trafienie na mądrego i twórczego dyrektora, który stworzy warunki do twórczych działań i odpowiednio umotywuje. Ważna jest również pasja i chęć do tworzenia, a także silny charakter, który nie ulegnie negatywnym wpływom. Kreatywny, pomysłowy nauczyciel chętniej działa twórczo, nie trzeba go nawet namawiać do podobnych działań, gdyż sam wykazuje się dużym zaangażowaniem i chęcią wprowadzania zmian.

Przeszkody w działalności innowacyjnej nauczyciela

Działalność innowacyjna nauczyciela jest nie lada wyzwaniem w dzisiejszych czasach. Zewsząd docierają liczne bodźce, które utrudniają owe działania, demotywią nauczycieli w podejmowaniu jakichkolwiek aktywności.

Jedną z przeszkód jest przeświadczenie nauczyciela o skuteczności swoich metod. Pomimo ich długowieczności, nauczyciel wciąż je stosuje i uważa za wystarczające. A wprowadzanie zmian uważa za bezzasadne, skoro coś, co funkcjonuje od lat, sprawdza się w praktyce (Schulz 1980; Klus-Stańska, Szczepkowska-Pustkowska 2009). I dlatego też zmiana metod jest konieczna, obecnie brakuje również konkretnych narzędzi czy skali ocen, które zbadają efektywność działań nauczycielskich względem uczniów (Schulz 1980, s. 184).

Czesław Barański (1986, s. 48) pisał o braku motywacji finansowej nauczycieli. Nauczyciele często nie angażują się w pracę, argumentują to niskimi zarobkami. Niestety jest to nieprawdą. Nauczyciele zarabiają bardzo dobrze, jednak ich wynagrodzenie jest często odzwierciedleniem wkładu pracy w swoje działania pedagogiczne. Stopień wykształcenia i awansu zawodowego jest również bardzo istotny w przypadku zarobków nauczycieli – im wyższy, tym większe wynagrodzenie. Dlatego niezwykle istotne jest zaangażowanie w pracę i stały rozwój zawodowy, który w przypadku nauczycieli jest

nieunikniony. Badania dowodzą, że nauczyciele tworzą innowacje do momentu uzyskania stopnia dyplomowanego (Magda-Adamowicz 2015, s. 15; Łukasik 2013).

Wprowadzanie innowacji jest niezwykle ważne, jednak jeśli szkoła nie nadąży za postępem technologicznym, pojawia się problem. Szkoły nie posiadają dostatecznych środków, aby doposażyc szkołę i dorównać do obecnych standardów (Schulz 1980, s. 185). Dzieci czują potrzebę nowych technologii, zarówno w funkcjonowaniu, jak i w nauce. Wszelkie wprowadzane unowocześnienia wzbudzają zaciekawienie w dzieciach, co jest dodatkowym bodźcem do innowacji, które mogą być motywacją do zdobywania wiedzy w sposób nowy i nieszablonowy.

Dawniej trudnością była niezwykle zbiurokratyzowana praca nauczyciela, który wiele czasu poświęcał na uzupełnianie dokumentów. Przez to brakowało mu czasu na działania innowacyjne (Schulz 1980, s. 187). Współcześnie nauczyciel wszelkie dokumenty ma w formie wzorów i schematów na komputerze, musi jedynie je uzupełnić przez wprowadzenie danych – system sam generuje gotowy dokument. Pozostaje tylko kwestia umiejętnej organizacji czasu (Magda-Adamowicz 2015, s. 15; Łukasik 2013).

Trudności, które zaprezentowałam, są niezwykle powszechne w polskiej oświacie. Problemy, z jakimi zmagają się nauczyciele, nie są wcale oderwane od rzeczywistości. Są one wciąż aktualne. Brak środków finansowych to chyba największy problem i ograniczenie we wszelkich działaniach. Jeżeli nauczyciel wykonuje zawód z pasją, to wszelkie trudności są do pokonania. Jest też wielu nauczycieli, którzy poświęcają się swojej pracy z dużym zaangażowaniem, jednak na działania innowacyjne brakuje środków przeznaczanych od instytucji szkoły. Co za tym idzie, brak nowych technologii w edukacji również się nie zmieni, jeśli szkoły wciąż nie będą posiadały na nie środków. Pojawia się błędne koło, które rozpoczyna się i zamyka na środkach finansowych. To przykre, ale takie jest odzwierciedlenie współczesnych czasów. Brak pieniędzy utrudnia współczesne funkcjonowanie w każdych sferach życia. Zestawione czynniki wskazują raczej pesymistyczną perspektywę oraz obraz współczesnej szkoły i innowacyjności nauczycieli. Zewsząd napływają różne czynniki, które utrudniają wszelkie działania, a i sam nauczyciel poza samorozwojem ma małą motywację.

Podsumowanie

Pomimo tego, że innowacja jest niezwykle czasochłonnym, złożonym procesem, a przede wszystkim wymagającym nakładu finansowego, warto ją tworzyć. Dla nauczyciela jest to duża szansa na rozwój i samokształcenie. Obecne szkoły są wciąż przestarzałe w swoich metodach i sposobach motywowania uczniów. Uczniowie większą wiedzę czerpią z Internetu niż szkoły. W młodszych klasach edukacja jest infantylizowana, upraszczana, co wprowadza nudę wśród dzieci. Nauczyciele są schematyczni, nie tworzą niczego nowego, powielają metody sprzed kilkunastu, a nawet kilkudziesięciu

lat. Innowacja jest odzwierciedleniem postępu współczesnego świata. Polska szkoła niestety nie nadąża za postępem, przyzwyczała się do tego, co tradycyjne i „sprawdzone”, a sądząc po powyższym, zmiany są niezbędne. Pomimo że źródła, z których korzystałam, są dawne, to problemy nie zmieniają się, szkoła nie ulega przemianom. W edukacji panuje zastój. Na uzasadnienie warto wskazać m.in. system klasowo-lekcyjny, pamięciowe nauczanie, liczne testy, formy oceniania i niezmienną się metody pracy (Magda 2000; Magda-Adamowicz 2015).

Bibliografia

- Barański C. (1986), *Uwarunkowania działalności innowacyjnej nauczycieli*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
- Jezierska-Wiejak E. (1985), *Innowacje i zmiany w systemie oświatowym*, [w:] A. Kargulowa (red.), *Innowacje i zmiany w nauczaniu początkowym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, s. 21-31.
- Klus-Stańska D., Nowicka M. (2014), *Sensy i bezsensy edukacji wczesnoszkolnej*, Harmonia Universalis, Gdańsk.
- Klus-Stańska D., Szczepkowska-Pustkowska M. (2009), *Pedagogika wczesnoszkolna: dyskursy, problemy, rozwiązania*, Wydawnictwo Naukowe i Profesjonalne, Warszawa.
- Łukasik J.M. (2013), *Doświadczenie życia codziennego. Narracje nauczycielek na przełomie życia*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków.
- Magda M. (2000), *Edukacja od źródeł. Program autorski edukacji wczesnoszkolnej*, Impuls, Kraków.
- Magda-Adamowicz M. (2012), *Obraz twórczości pedagogicznej nauczycieli klas początkowych*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Magda-Adamowicz M. (2013), *Children's creativity in a systemic perspective*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Magda-Adamowicz M. (2015), *Twórczość pedagogiczna nauczycieli w kontekście systemowym, źródła, koncepcje i identyfikacje*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Nęcka E. (2002), *Psychologia twórczości*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- Okoń W. (1998), *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie Żak, wyd. 2 rozszerz., Warszawa.
- Okoń W. (2001), *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie Żak, wyd. 3 popr., Warszawa.
- Pietrasieński Z. (1970), *Ogólne i psychologiczne zagadnienia innowacji*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Polak K. (1997), *Nauczyciel, twórczość, promocja. Wybrane uwarunkowania modernizacji oświaty*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

- Rusakowska D. (1986), *Nauczyciel i innowacje pedagogiczne*, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa.
- Schulz R. (1980), *Procesy zmian i odnowy w oświacie*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Schulz R. (1989), *Nauczyciel jako innowator*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
- Schulz R. (1994), *Twórczość pedagogiczna. Elementy teorii i badań*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa.

(Nie)codziennosc innowacyjnej dzialalnosci nauczyciela

Streszczenie: Artykuł porusza problem działań innowacyjnych nauczyciela. We wstępie w kilku słowach nakreśliłam zagadnienie, które będę opisywać, uwzględniając moją subiektywną ocenę co do powszechności występowania powyższego zjawiska w edukacji. Kolejnym etapem było ukazanie za Romanem Schulzem zmian w oświacie, które pokazują złożoność i wieloetapowość tego procesu.

Opisana została również potrzeba wprowadzania innowacji, z uwzględnieniem wszelkich niepoprawnie funkcjonujących aspektów we współczesnej edukacji, które wymagają zmian i nowocześnień. Następnie wyjaśniłam terminy „twórczość” i „innowacja”, uwzględniając interpretacje różnych autorów ze wskazaniem na istotną rolę twórczości w procesie tworzenia innowacji. Ukazałam również najważniejsze pobudki pedagogów do tworzenia zmian w edukacji, a także przeszkody w ich wcielaniu w życie.

W podsumowaniu, nawiązując do opisanych kwestii, wskazałam na istotność działań innowacyjnych we współczesnej oświacie, która potrzebuje zmian, by móc lepiej nauczać i rozwijać motywacje uczniów do nauki.

Słowa kluczowe: zmiana, oświata, modele, nauczyciel, uczeń, innowacja, twórczość, przyczyna, działania, potrzeba, przeszkody, szkoła, postęp, rozwój

(Un)commonness of the teacher's innovative activity

Abstract: The article discusses innovative activities of the teacher. In the introduction I outline the topic, taking into account my subjective assessment of the prevalence of this phenomenon in education. Next, the article presents changes in education after R. Schulz, which show the complexity and multistepiness of the process.

The need for innovation is also discussed, taking into account all aspects of modern education that function improperly and that require change and modernization. In the next part I explain the notion of “creativity” and “innovation”, taking into account the in-

terpretations of various authors with an indication of the important role of creativity in the process of innovation. I also present the most important motives of educators to introduce changes in education, and obstacles to their implementation.

Finally, I point out the importance of innovative activities in modern education, which needs change in order to be able to teach better and develop students' motivation for learning.

Keywords: change, education, models, teacher, student, innovation, creativity, activity, cause, need, obstacle, school, progress, development